

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова
27 серпня 2020 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ В
УКРАЇНІ –УМОВА ПРОСВРОПЕЙСЬКОГО ВЕКТОРУ ПОЛІТИЧНОГО
РОЗВИТКУ**

Ступінь доктор філософії

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 052 Політологія

Освітньо-наукова програма «Політологія»

Розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені
В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ярошенко Віра Миколаївна доцент кафедри психології та
соціальних наук, кандидат політичних наук, доцент

РЕЦЕНЗЕНТ:

Програму схвалено на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол від 26.08. 2020 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Савенкова І.І.)

Програму погоджено з гарантом ОП (назва) _____ (за потреби)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету _____

Протокол від 26.08. 2020 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ (Чуусева І.Є.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від "27" серпня 2020 року № 11

Голова навчально-методичної комісії _____ (Кузнецова О. А.)

АНОТАЦІЯ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 052 Політологія. Визначена актуальність та доцільність навчального курсу. В процесі демократизації українського суспільства важливим є обґрунтування проєвропейського вектору політичного розвитку та вивчення становлення інституту демократичної громадянськості як його умови. Суспільство відкриває для себе нові можливості самоорганізації. На тлі цих подій відбувається істотне посилення уваги до нових інститутів, зокрема, до інституту демократичної громадянськості. Вказано на предмет вивчення навчальної дисципліни: становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку. Вся програма логічно структурована. Вказана мета та завдання навчальної дисципліни. У програмі зазначені програмні результати навчання та наводиться перелік загальнопредметних і фахових компетентностей. Вказаний перелік літературних джерел.

Ключові слова: громадянськість, громадянське суспільство, громадянська компетентність, громадянська відповідальність, громадянська культура, інституціоналізація громадянськості, громадянська освіта, місцеве самоврядування, студентське самоврядування, громадянська ініціатива

ANNOTATION

The program of studying the normative educational discipline « The formation of the institution of democratic citizenship in Ukraine is a condition of the pro-European vector of political development» is made according to the educational-professional program of preparation of bachelors of a specialty 052 Political science according to the educational-professional program. The relevance and expediency of the training course are determined In the process of democratization of Ukrainian society, it is important to substantiate the pro-European vector of political development and study the formation of the institution of democratic citizenship as its condition. Society is discovering new opportunities for self-organization. Against the background of these events, there is a significant increase in attention to new institutions, in particular, to the institution of democratic citizenship. The whole program is logically structured. The purpose and tasks of the discipline are indicated. The program indicates the program learning outcomes and provides a list of general subject and professional competencies. The list of literary sources is specified.

Keywords: citizenship, civil society, civic competence, civic responsibility, civic culture, institutionalization of citizenship, civic education, local self-government, student self-government, civic initiative

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку» складена відповідно до освітньо-наукової програми «Політологія» підготовки докторів філософії спеціальності 052 Політологія. План дисципліни складає 5 кредити (150 годин).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умова проєвропейського вектору політичного розвитку у процесі демократизації українського суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, соціологія, право, філософія, філологія, економіка, етика, «Політологія», «Соціальна політологія», «Загальна теорія політики», «Історія політичних вчень», «Практична політологія та політичні технології», «Технології політичної експертизи», «Соціально-політичні та краєзнавчі студії», «Політичний аналіз та прогнозування».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1. 1. Мета: поглиблення знань щодо становлення інституту демократичної громадянськості в Україні - умови проєвропейського вектору політичного розвитку, обумовленого умовами сучасних глобалізаційних, національних та регіональних викликів, соціальних ризиків на макро- і мікрорівні, удосконалення організації і управління політичною сферою.

1. 2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- розкриття проблематики та наукового інструментарію виміру процесу становлення інституту демократичної громадянськості, показу різнобічного впливу на важливі аспекти політичних явищ

- ознайомлення аспірантів із основними характеристиками процесу становлення інституту демократичної громадянськості в Україні;

- сприяння креативному пізнанню аспірантами власної ролі у процесі становлення інституту демократичної громадянськості в Україні та входженні у професійне середовище;

- забезпечення аспірантів методами дослідження механізмів становлення інституту демократичної громадянськості в Україні та методами впливу на його ефективне здійснення;

- формування у аспірантів навичок застосування на практиці методики засвоєння громадянсько-компетентнісних механізмів студентською молоддю, волонтерами, громадськими активістами територіальних громад у процесі становлення інституту демократичної громадянськості

Програмні результати навчання:

ПРН-1. Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.

ПРН-4. Комплексно розуміти природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

ПРН-6. Комплексно розуміти принципи функціонування та закономірності розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ПРН-7. Комплексно застосовувати широкий спектр політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно- політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

ПРН-8. Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

ПРН-9. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспірант оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК-1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК-4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

ЗК-8. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК-10. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК-11. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

II. Фахові:

1. **ФК- 1.** Комплексне розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації. як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

ФК-2. Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно -та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

ФК-3. Комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ФК-4. Комплексне застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно- політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

ФК-5. Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК-6. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Кредит 1. Політологічний вимір дослідження інституту громадянськості

Тема 1. Громадянськість як дефініція політичної науки

Тема 2.. Громадянськість – ціннісне і діяльнісне ядро громадянського суспільства: структура, моделі, рівні.

Тема 3. Теоретичні засади дослідження інституту громадянськості

Кредит 2. Громадянськість в системі світоглядних понять та цінностей: методологічні інтерпретації

Тема 4.. Ірраціональна природа громадянськості

Тема 5. Аксіологічний аспект у формуванні громадянськості українства протягом історичного розвитку

Тема 6. Роль цінностей громадянськості студентської молоді в процесі їх соціалізації

Кредит 3. Політико-правові умови становлення інституту громадянськості в Україні

Тема 7. Законодавче забезпечення формування громадянськості особистості в Україні в умовах реформування політичної системи

Тема 8. Вплив інституціоналізації громадянських прав міжнародної спільноти на становлення інституту громадянськості в Україні

Тема 9. Особливості впливу політико-правової системи в Україні на правосвідомість і громадянську компетентність громадян

Кредит 4. Політико-економічні умови становлення інституту громадянськості в Україні

Тема 10 Особливості функціонування інституту власності в Україні періоду становлення інституту демократичної громадянськості

Тема 11. Лібералізація раціональної моделі громадянськості в умовах вільноринкових відносин.

Кредит 5. Інституціоналізація демократичної громадянськості в Україні: громадянсько-компетентнісні характеристики та практика становлення.

Тема 12. Студентське самоврядування періоду становлення інституту демократичної громадянськості української молоді

Тема 13. Зміцнення самоорганізації та самоврядування місцевих територіальних громад у становленні інституту демократичної громадянськості в українському суспільстві

Тема 14. Сприяння волонтерського руху становленню інституту демократичної громадянськості

Тема 15. Методика засвоєння громадянсько-компетентнісних механізмів студентською молоддю, волонтерами, громадськими активістами територіальних громад у процесі становлення інституту демократичної громадянськості

3. Рекомендована література Базова

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікативний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік-релейшнз. К.: МАУП, 2005. – 440 с
2. Колодій Антоніна. Предметне поле політичної науки в сучасний період / В кн.: ПОЛІТИЧНА НАУКА В УКРАЇНІ. 1991-2016 : у 2 т. ; т.1. ПОЛІТИЧНА НАУКА : ЗАХІДНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ Й УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса ; редкол. : чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М.Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода ; автор предм. О. Рафальський; відп. ред. і упоряд. М.Кармазіна. – К. : Парлам. вид-во, 2016. – С. 44-91.
3. Колодій Антоніна. Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем // Демократичне врядування : науковий вісник ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. – 2012. – № 10. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik10/zmist.html; <http://political-studies.com/?p=862>.
4. Фисун О. Будущее украинской неопатримониальной демократии [Электронный ресурс] / Олександр Фисун // ПОНАРС Евразия : Аналитическая записка № 394. – Октябрь 2015. – Режим доступа: http://www.ponarseurasia.org/ru/memo/201510_Fisun.
5. Крисенко О. В. Політична антропологія: концептуальне поле та інституціоналізація досліджень / О.В.Крисенко [Текст] // Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Питання політології. – 2009. – № 839. [241 с.] – С. 6-12.
6. Колодій А. Особливості мультикультуралізму та двомовності у США / Антоніна Колодій [Текст] // Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право і суспільство : Збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції. – Львів, 15 травня 2015 р. – Ч.I . – Львів: ПАІС, 2015. – С.285-301.
7. Ланге Н. У пошуку “базового електорату”: Як партіям реагувати на індивідуалізацію суспільства? [Текст] / Ніко Ланге // Національна безпека і оборона. – 2015. – №7. – С.164-167.
8. Буник М. Публічна політика [Текст] / Микола Буник // Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) : навч. енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. Хоми Н. М. – Львів : «Новий світ – 2000», 2015. – С.323-324.
9. Лебедюк В. Типологія партійних систем: минуле та сьогодення [Електронний ресурс] Лебедюк Віталій Миколайович. – Режим доступу:http://eprints.oa.edu.ua/2625/1/article_Lebediuk_10022014.pdf.
10. Оскар Нідермайер. Партійні системи країн-членів ЄС // Національна безпека і оборона : Центр Разумкова. – 2015. – № 6-7 – С. 166-180 (перекл. з нім.; оригінал: Handbuch Partienforschung. – Springer VS, 2013).
11. Колодій А. Про феномен революції в контексті сучасності / Антоніна Колодій [Електронний ресурс] // Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. – 2014. – № 5. – С. 133-143. – Режим доступу:http://filos.lnu.edu.ua/bulletin_philosophy/ua/docs/visnyk05/visnyk05.pdf .
12. Мацієвський Ю. // Між функціоналізмом та нормативізмом: академічна політологія в Україні на початку XXI ст. (доповн. та уточ. електор. варіант) [Електронний ресурс] / Юрій Мацієвський // Людина і політика. – 2004. – № 5 – Режим доступу:<http://www.oa.edu.ua/doc/polit/matsievsky/normatism.doc>.
13. Карякин Ю. В. Объект и предмет науки / Карякин Юрий Васильевич. – Электронный ресурс. – Режим доступа: http://econf.rae.ru/pdf/2007/11/Karyakin_2.pdf

14. Ярошенко В.М. Символічна політика та символи в інформаційно-комунікативному просторі: аспекти впливу(у співавторстві) Вип.236, тТом248.Політологія.- Миколаїв :Вид-во ЧДУ ім.. Петра Могили, 2014. С.28-33.
15. Yaroshenko V. The Role of Moral Default in Political Nation Forming Process in Ukraine (end of 2013 – beginning of 2014 years)| «Ukraine 2014 – a test of national spirit». / EUROPEAN JOURNAL OF TRANSFORMATION STUDIES. / by Europe Our House – Tbilisi. - Vol. 2, No. 1 - 2014. 88 p. P. 47- 52.
16. Ярошенко В.М. Становлення інституту демократичної громадянськості в Україні з врахуванням символічної складової./“Studia Politologica Ucraino-Polona”: Studia Politologica Ucraino-Polona. Випуск 5. – Житомир-Київ –Краків: ФОП Євенок О.О.,2015. -312 с. С.122-133.
17. Ярошенко В.М. Європейські стандарти паритетної демократії: завдання для української євроінтеграції/ Наукові праці: науково-методичний журнал. –Вип. 272. Т.284. Політологія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. -92с. С76-80.
18. Ярошенко В.М. Інститут демократичної громадянськості в Україні – ініціатор державної політики національної єдності – Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Чорноморське регіональне співробітництво в контексті процесів європейської інтеграції»(22 квітня 2016). Збірник праць - Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 180 с. С.153-157.
19. Ярошенко В.М. Гендерні дослідження політичного лідерства/ Наукові праці: науково-методичний журнал. –Вип. 261. Т.273.Політологія. – Миколаїв:Вид-во ЧДУ ім Петра Могили, 2016. -124с. С23-28.
20. Yaroshenko V. Civil competence as a condition of formation of ukrainian political nation/ EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE. Vol. 3, No. 3 - 2016.192 p. P. 78-83.
21. Ярошенко В.М. Взаємообумовленість підвищення політичної і громадянської відповідальності та становлення інституту демократичної громадянськості в Україні |EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE. Vol. 4 No.3. 2017. 274 p. P. 143-152.
22. Ярошенко В.М. Громадянська політична культура : функціональна роль в Україні./Наукові праці: наук. журн. / Чорном нац. ун-т ім. Петра Могили; ред. кол.: Іванов М.С.(голова) [та ін.] - Миколаїв, 2017.- Т. 297. Вип.285. – 120 с. – (Політологія)
23. Громадянськість як персоналізація інституту демократичної громадянськості в Україні та умови зміни вектора політичного розвитку/ Наукові праці:наук.журн./Чорном.нац.унт-т ім.. Петра Могили, 2018-100 с, С.64-69.
24. Вплив соціальних Інтернет-мереж на процес становлення інституту демократичної громадськості в Україні/ Матеріали ХХІ Всеукраїнська науково-методична конференція «Могилянські читання – 2018:Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти». Збірник праць - Херсон: Грінь Д.С., 2018. – 180 с. С.153-157.
25. Вплив мережевої комунікації на динаміку становлення інституту демократичної громадянськості в Україні/ Наукові праці: наук. журн. / Чорном нац. ун-т ім. Петра Могили; ред. кол.: Іванов М.С.(голова) [та ін.] - Миколаїв, 2019.- Т. 297. Вип.285. – 120 с. – (Політологія). С.58-64.
26. Preservation of public health in the experience of the educational center “University of the third age” / EUROPEAN POLITICAL AND LAW DISCOURSE. Vol. 6, No. 1 – 2019. 279 p. . P. 95-99.

27. Партнерська співпраця інститутів влади та інституту освіти у покращенні якості життя літніх громадян/ Наукові праці: наук. журн. / Чорном нац. ун-т ім. Петра Могили; ред. кол.: Іванов М.С.(голова) [та ін.] - Миколаїв, 2019.- Т. 297. Вип.285. – 120 с. – (Політологія). С 78-84.
28. Інноваційні технології з підвищення зацікавленості громади співпрацею з владою/ Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Теоретико-методологічні основи роботи з людьми поважного віку»/ – Миколаїв:Вид-во ЧДУ ім Петра Могили, 2019. -124с. С58-63.
29. Сприяння реалізації соціальної політики забезпечення якості життя літніх громадян/Матеріали XXI Всеукраїнська науково-методична конференція «Могилянські читання – 2019:Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти». Збірник праць - Херсон: Грінь Д.С., 2019. – 180 с.
30. Роль територіальної громади у становленні інституту демократичної громадянськості в Україні» - Наукові праці Донецького національного університету ім Василя Стуса (м.Вінниця) – №4, 2019 р . Р. 69-74(Б)
31. Роль студентського самоврядування у становленні інституту демократичної громадянськості/Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України» 8 червня 2019 року.. Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили , 2019. с.45.С.32-36.
32. Особливості студентського самоврядування в Україні і в Польщі: перспектива співпраці/ EUROPEAN JOURNAL OF TRANSFORMATION STUDIES. / by Europe Our House – Tbilisi. – Vol. 7 No. 2 – 2020. 382 p. Р. 241-248.
33. Instruments of foreign policy in the post-bipolar system of international relations/Наукове видання Політикус, Наукові праці, випуск 3./Південноукраїнський національний педагогічний університет. Видавничий дім «Гельветика». 2020. С147-152.
34. Youth involvement in civil society development: current state and prospective trends. – Monograph 31/ Publishing House of Katowice School of Technology, – Katowice, Poland, 2020. P.150-156.
35. Putnam R. D. Bowling Alone: America's Declining Social Capital [Text] / Robert D. Putnam // Journal of Democracy. – Vol. 6. – No. 1, January 1995. – P. 65-78 ((укр. перекл: Патнем Р. Гра в кеглі наодинці: занепад соціального капіталу Америки // Ї. Незалежний культурологічний часопис. – 2001. – Число 21. – С.30-46).
36. Putnam R.D. Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community [Text] / Robert D. Putnam. – New York: Simon & Schuster, 2000. – 384 p.
37. Putnam R.D. Better Together: Restoring the American Community [Text] / Robert D. Putnam. – New York: Simon & Schuster, 2003. – 336 p.
38. Fukuyama, F. The End of History and the Last Man [Electronic resource] / Francis Fukuyama. – New York: Macmillan,1992. – 418 p. – Access mode: <http://www.social-sciences-and-humanities.com/PDF/The-End-of-History-and-the-Last-Man-.pdf>.

39. Fukuyama, F. The Primacy of Culture / In.: The Global Resurgence of Democracy. Ed. by Larry Dimond L. and Mark F. Plattner. 2nd edition. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996. – P. 320–327 (Укр. переклад: Фукуяма Ф. Примат культури //І. – 2001. – Ч. 21 /www.ji-magazine.lviv.ua).
40. Децентралізація в Україні: досягнення, надії та побоювання URL:http://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017
41. Закони України "Про місцеве самоврядування в Україні" 1997, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
42. Конституція України, 1996, URL: 2002. 196с. <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
43. Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 року № 214, URL: <https://novodrayrada.mk.ua/detsentralizatsiya/654-metodika-formuvannya-spromozhnikh-teritorialnikh-gromad>.
44. Моніторинг процесу децентралізації та реформування місцевого самоврядування станом на 10 липня 2019 року, <https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring>

Інформаційні ресурси:

Офіційні сайти органів державної влади в Україні www.president.gov.ua www.rada.gov.ua www.kmu.gov.ua <http://civic.kmu.gov.ua/> <http://nc.gov.ua/> www.niss.gov.ua Офіційні сайти ЗМІ / Інтернет-ЗМІ www.inter.ua – Офіційний сайт телеканалу “Інтер” www.1plus1.tv – Офіційний сайт телеканалу “1+1” www.1tv.com.ua – Офіційний сайт Першого національного каналу (УТ-1) www.ictv.ua – Офіційний сайт телеканалу ICTV www.stb.ua – Офіційний сайт телеканалу СТБ www.vechmiy.kharkov.ua – Офіційний сайт газети “Вечірній Харків” www.podrobnosti.ua – Офіційний сайт інтернет-видання “Подробности” www.korrespondent.net – Офіційний сайт української мережі новин “Кореспондент” www.for-ua.com – Офіційний сайт інтернет-газети “ForUm” www.tribuna.com.ua – Офіційний сайт інтернет-газети “Трибуна” www.context-ua.com – Агенство ділової інформації “Контекст” www.glavred.info – Незалежне аналітичне агенство “Главред” www.pravda.com.ua – сайт “Української правди” Інформаційні агентства www.unian.net – Офіційний сайт УНІАН www.interfax.com.ua – Офіційний сайт “Інтерфакс-Україна” www.ukranews.com – Офіційний сайт Українських новин www.news.ukrinform.com.ua – Офіційний сайт “Укрінформ” www.rian.ru // Офіційний сайт РІА “Новини” www.reuters.com // Офіційний сайт “Рейтерс” Освітні ресурси неурядових організацій з питань медіаправа та громадської думки <http://medialaw.kiev.ua/> <http://osvita.mediasapiens.ua/> <http://pravo-media.at.ua> <http://imi.org.ua/law> www.journ.univ.kiev.ua <http://www.coe.kiev.ua/> www.globalpr.org www.online-pr.com www.pr-dialog.com www.pronline.ru www.propr.com.ua www.reklamaster.kiev.ua <http://ehronika.com/> <http://www.khpg.org/> Примітка. Перелік інформаційних ресурсів не є вичерпним – він містить як посилання на офіційні сайти органів влади в Україні, так і сайти міжнародних інституцій (Рада Європи, ОБСЄ), вітчизняних та зарубіжних аналітичних центрів, фондів, НДО, які займаються проблематикою політичної, масової комунікації, публік рілейшнз та політичної реклами, медіаправа та ЗМІ в Україні та за кордоном. При використанні матеріалів з цих джерел або інших джерел посилання на них є для аспірантів обов'язковим.